

DIGITAL TRANSFORMASJON I EN VIRKSOMHET: SKATTEETATEN

Av

Ayuub Abdulkadir Hassan, Dichino Thang Nguyen og Samatar Abdi Hassan

Innholdsfortegnelse

1. SKATTEETATEN SOM VIRKSOMHET.....	3
1.1 HOVEDMÅL.....	3
1.2 SAMFUNNSOPPDRAK	3
1.3 ORGANISASJONSSTRUKTUR	4
2. TRENDER	5
2.1 BAKGRUNN	5
2.2 TEKNISK OMGIVELSESEENDRING	6
3. DIGITAL TRANSFORMASJON	7
3.1 OM DIGITAL TRANSFORMASJON	7
3.2 SKATTEMELDING	7
3.3 FLYTTEMELDING.....	8
3.4 DIGITAL DIALOG OG VEILEDNING	8
4. SAMMENHENGENDE TJENESTER.....	9
4.1 BAKGRUNN FOR TJENESTEN.....	9
4.2 FUNKSJONER.....	9
4.3 UTFALL.....	10
5. VEIPRISING I FREMTIDEN.....	11
5.1 BAKGRUNN FOR VURDERING	11
5.2 FORUTSETNINGER	12
5.3 KONSEPT 1.....	12
5.4 KONSEPT 2.....	13
5.5 KONSEPT 3.....	13
5.6 VALG AV BILAVGIFTSSYSTEM.....	14
REFERANSELISTE:	15

1. Skatteetaten som virksomhet

1.1 Hovedmål

Ifølge Jacobsen og Torsvik (2022, s. 37) defineres et mål som: "... en beskrivelse av en ønsket fremtidig tilstand". Ifølge Skatteetaten (Skatteetaten, 2022, s.7) har organisasjonen tre hovedmål som de jobber mot:

«1) Skatte- og opplysningspliktige etterlever skatte- og avgiftsreglene.

2) Skatteetaten sikrer brukerne tilgang til registerdata og informasjon med god kvalitet.

3) Samfunnet har tillit til Skatteetaten.»

Hovedmål 1 handler om at de pliktige til å betale skatt skal oppleve at Skatteetatens ordninger tilrettelegger for enkel registrering, rapportering og innbetaling. Dessuten til at uriktige eller manglende opplysninger skal avdekkes og korrigeres. På denne måten får Skatteetaten inn riktig skatt for at skattene og avgiftene betales inn til riktig tid (Skatteetaten, 2022, s. 14).

Hovedmål 2 innebærer at Skatteetaten ivaretar og sikrer, at offentlige sektorer og andre brukere som har behov for registerdata og informasjon får tilgang. I den grunn vil Skatteetaten tilby en effektiv og sikker innsamling, bearbeiding og tilgjengeliggjøring av slik informasjon, nasjonalt og internasjonalt (Skatteetaten, 2022, s.27). Hovedmål 3 handler om at Skatteetaten skal anføre og tilby, regelverk og tjenester som ivaretar rettighetene til skatte- og avgiftspliktige. Videre skal skatte- og opplysningspliktige møte profesjonell og effektiv saksbehandling, få god informasjon og oppleve at informasjonen deres blir forvaltet på en god og trygg måte (Skatteetaten, 2022, s.31).

1.2 Samfunnsoppdrag

Samfunnsoppdraget til Skatteetaten ble beskrevet i deres årsrapport for 2021:

«Samfunnsoppdraget vårt er å sikre det finansielle hovedgrunnlaget for offentlig virksomhet.» (Skatteetaten, 2022, s.7) Dette innebærer at Skatteetaten holder orden på innbetalingen og informasjon om skatter og avgifter i Norge, slik at den norske stat har økonomiske midler for å opprettholde statlig aktivitet for velferden i landet.

1.3 Organisasjonsstruktur

Organisasjonsstruktur er innretningen av organisasjonens konstruksjon. Ifølge Jacobsen og Thorsvik (2022, s. 70) handler organisasjonsstruktur om: *«... hvordan oppgaver skal koordineres, hvordan beslutningsmyndighet skal fordeles og hvordan styring skal foregå ...»*. Denne formelle strukturen er essensiell for å skaffe et overblikk over organisasjonen, skape stabilitet og regularitet. Skatteetatens organisasjonsstruktur består av Skattedirektør Nina Schanke, leder av organisasjonen, og fire avdelinger som har ansvar for egne fagområder: Virksomhetsstyring, Kommunikasjon, HR, og regelverk. Disse fire avdelingene, som er styringsfunksjoner, skal bistå skattedirektøren i styringsdialogen med finansdepartementet, siden avdelingene er kontaktpunkter for etaten. Styringsfunksjonene har overordnet ansvar for å gi anbefalinger til skattedirektøren, når beslutningssaker legges frem. For eksempel har virksomhetsstyring ansvar overfor koordinering innenfor resultatenhetene og fellesfunksjonen.

Under skattedirektoratet er det seks divisjoner med landsdekkende ansvar for sine fagområder. Fire av divisjonene, resultatenheter for kjernevirksomheten, er: Brukedialog, Informasjonsforvaltning, Innkreving og Innsats. De to andre divisjonene, IT og Utvikling, skal bistå ledelsen og kjerneproduksjonen, og er fremstilt som fellesfunksjoner: *«Fellesfunksjonene har ansvar for å levere profesjonelle og kostnadseffektive tjenester, prosjekter, kunnskap og kompetanse på tvers i Skatteetaten»*. (Skatteetaten, 2017).

Etter Mintzberg konfigurasjon, presentert av Jacobsen og Thorsvik (2022, s. 98), kan Skatteetatens organisasjonsstruktur defineres som den divisjonaliserte organisasjonen. Virksomhetsstyring er en mellomleder som følger opp arbeidet til Resultatenhetene. I tillegg koordineres de forskjellige divisjonene med standardisering av resultat, som er et viktig element innenfor strukturen: *«... og den viktigste måten å koordinere på er at man standardiserer de resultatene hver enkelt divisjon skal oppnå»* (Jacobsen og Thorsvik, 2022, s. 98). Jacobsen og Thorsvik (2022, s. 98) beskriver videre at organisasjoner som anvender denne strukturen kan være organisasjoner i samme virksomhet, men forskjellige markeder, likedan etatens divisjon-inndeling. Hver divisjon har egne mål og resultater som skal leveres inn. Eksempelvis skal Brukerdialog sikre etterlevelse hos skatteyttere, ved å veilede og avklare tidligst mulig, gjennom digitalisert dialog med skatteyttere slik at avvik unngås. Divisjonen

Brukerdialog skal tilby enkel kontroll, som bidrar til egenfastsetting fremfor myndighetsfastsetting.

Ettersom divisjonene er delt inn i grupper, bidrar strukturen til klare produksjonsområder og lønnsomhet. Likevel kan strukturen føre til suboptimalisering, siden hver divisjon har egne mål, og standardisering av resultater som kan neglisjere det overordnede målet til organisasjonen.

2. Trender

2.1 Bakgrunn

Krypto er en form av ukontrollert digital valuta, og er hovedsakelig basert på blokkjeder. I følge Store Norske leksikon er oversikten over hvem som eier valutaen tilgjengelig og lagret på en digital blokkjede: *«Kryptovaluta er en form for desentralisert digital valuta som er basert på blokkjeder. En oversikt over hvem som er eier av kryptovaluta er lagret på en digital blokkjede som er tilgjengelig og åpen for alle å se»* (Øverby,2021). Problematikken er at transaksjoner mellom parter verifiseres av brukere, som er en del av et nettverk, og ikke en sentralisert myndighet som de fleste nasjonale valutaer.

Ifølge pressemelding fra EY, om en undersøkelse gjort av EY og Arcane Research, sier Magnus Jones, Nordisk Blokkjede- og Innovasjonsleder i EY: *«... veksten i prosentandelen nordmenn som nå eier kryptovaluta stemmer godt overens med den store pågangen selskapene ser fra markedet der stadig flere etterspør bistand og tjenester»* (EY, 2022). Blant de yngre voksne i undersøkelsen fra EY og Arcane Research, viste det en demografisk trend av kryptoverdier hos befolkningen som er mellom 15 og 39 år: *«... det særlig er aldersgruppen 15 til 39 år som setter pengene sine i kryptovaluta, og at så mange som 330,000 nordmenn under 40 eier kryptovaluta»*. (EY, 2022). Den fundamentale grunnen til at kryptovaluta har blitt en trend, og stadig blir mer populær er at den desentraliserte digitale formen av valuta ikke er sporbar. Der nasjonale sentralbanker eller andre finansielle institusjoner ikke kontrollerer valutaen.

2.2 Teknisk omgivelseendring

Påvirkningen av en omgivelseendring, som kryptovaluta, har en direkte betydning for Skatteetatens virksomhet om hvordan organisasjonen løser arbeidet for å realisere sine mål. Denne endringen klassifiseres som tekniske omgivelser, der Jacobsen og Thorsvik (2022, s.194) definerer dette slik: *«Tekniske omgivelser viser til alle forhold utenfor en organisasjon som direkte påvirker hvordan organisasjonen løser oppgavene for å realisere sine mål ... Dette er eksterne forhold som har betydning for hvordan organisasjonen skaffer seg tilgang til ressurser ...»*. Denne kategorien innenfor tekniske omgivelser er forhold som har direkte betydning for Skatteetatens ressurstilgang. Et av Skatteetatens hovedmål går ut på at alle opplysningspliktige etterlever riktig skatt, konsekvensen av at etaten mislykkes med å oppfylle kravet kan lede til en dysfunksjonell påvirkning for samfunnet.

Utfordringen med krypto valuta er pseudonymiteten: *«Mange kryptovalutaer er anonyme eller pseudonyme. Det betyr at det er umulig eller vanskelig å identifisere eieren til kryptovaluta og hvem som var en del av en transaksjon.»* (Øverby,2021). Pseudonymiteten gjør det vanskelig for etaten å identifisere eieren av valutaen, dette skaper mangel på etterlevelse av skatt og svekker ressurstilgangen til organisasjonen.

I motsetning fra aksjer og fond, kan ikke en aktør sende inn skattedata på vegne av brukeren. Den virtuelle valutaen kjøres på en kryptografisk sikret nettverk, og dernest vanskelig å hente riktig skatt fra skatteyteren. I en E24 artikkel utalte daglig leder av Firi, største tjenesten for salg og kjøp av kryptovaluta i Norge, Thuc Hoang at: *«Til forskjell fra aksjer og fond, kan ikke vi som aktør sende inn skattedata på vegne av kundene. Det finnes ikke noe regelverk for det»*. (Jordheim, 2022) Hvert salg regnes som en skattbar realisasjon, som for flere krypto-eiere oppleves som en utfordrende hindring i skatterapporteringen: *«Dersom du har solgt virtuell valuta som for eksempel Bitcoin i løpet av inntektsåret, kan det ha oppstått en gevinst eller et tap som du må rapportere i skattemeldingen»* (Skatteetaten, u.å.) Denne tekniske omgivelse endringen etaten settes under gir et økt behov for omstilling og digital transformasjon. Det vil være nødvendig å komme med tiltak for kryptoinvestorers etterlevelse av skatt, slik at Skatteetatens Hovedmålet 1 oppnås: *«Skatte- og opplysningspliktige etterlever skatte- og avgiftsreglene»*. (Skatteetaten, 2022, s.7)

3. Digital Transformasjon

3.1 Om digital transformasjon

For å bedre beskrive innovasjoner og tjenester fra Skatteetaten som understøtter digital transformasjon, vil man først kunne forstå begrepet digital transformasjon. I en systematisk litteraturstudie av Osmundsen, Iden og Bygstad ble den foreslåtte definisjonen av digital transformasjon fremstilt som:

«Når digitalisering og digital innovasjon over tid anvendes til å muliggjøre vesentlige endringer i måten man arbeider på, og som leder til signifikant transformasjon av en organisasjon eller en hel industri.»

(Osmundsen, Iden og Bygstad, 2018)

Etter definisjonen innebærer understøttelsen av den digitale transformasjonen i Skatteetaten at innovasjonene og tjenestene, gjennom digitalisering og digital innovasjon, skal ha skapt forbedringer i arbeidsmåter og organisasjonen. I Skatteetatens tilfelle kan disse forbedringene måles i resultat eller framgang i deres samfunnsoppdrag.

3.2 Skattemelding

Skatteetatens nye skattemelding er en av tjenestene som understøtter digital transformasjon. Ifølge Skatteetaten er skattemelding: *«en oversikt over inntekter, fradrag, formue, og gjeld for et kalenderår»* (Skatteetaten, u.å.). Som tidligere nevnt går digital transformasjon ut på at nye innovasjoner gjennom digitalisering skal skape forbedringer i arbeidsmåter og organisasjonen. Den nye skattemeldingen ble presentert som et resultat av at flere opplevde skattemeldingen som avansert og tidskrevende. Av den grunn valgte Skatteetaten å gjøre endringer i skattemeldingen for at: *«... det skal bli enklere og mer effektivt å levere riktige opplysninger med bedre kvalitet.»* (Skatteetaten, u.å.). Noen av endringene i skattemeldingen er at brukeren blir veiledet direkte i selve skattemeldingen, ved at brukeren får merknad om mulige feil, slik at brukeren kan rette feil. I tillegg gir brukeren beskjed om informasjon Skatteetaten etterspør, og hjelper med å legge inn riktige opplysninger, for å få riktig skatteoppgjør. (Skatteetaten, u.å.). Et annet viktig element i den nye skattemeldingen er at Skatteetaten har muligheten til å oppdatere skattemeldingen til brukeren fortløpende. Dette gjennomføres ved at Skatteetaten får tilstrekkelig opplysninger fra en tredjepart. (Skatteetaten, u.å.). Forenklingen av

skattemeldingen gjennom digitalisering har ført til enklere innføring av skattemelding for skattepliktige.

3.3 Flyttemelding

Flyttemeldingen er en av de tjenestene som har blitt digitalisert på tvers av Skatteetaten og Posten. Tidligere dersom man skulle bytte bosted, måtte man sende inn flyttemelding til folkeregistret. Med den nye digitaliserte flyttemeldingen har det blitt enklere for brukeren å melde flytting. (Skaret, 2022). Tidligere var det nødvendig for brukeren å melde flytting både til Posten og folkeregisteret separat. I det nye digitaliseringssamarbeidet mellom Posten og Skatteetaten er det slik at brukeren kan melde flytting begge steder samtidig. Ifølge en pressemelding fra Skatteetaten (Skatteetaten, 2019) sa Postens konsernsjef Tone Wille: «... Denne felles tjenesten forenkler og effektiviserer brukernes hverdag. Tjenesten er enkel og tidsbesparende for de som skal flytte, og sikrer både oss og Skatteetaten data med høyere kvalitet. Vi er svært fornøyde med samarbeidet.». Videre i pressemeldingen sa skattedirektør Hans Christian Holt: «Takket være et godt samarbeid og den pågående moderniseringen av Folkeregisteret, vil adresseinformasjonen i registeret nå bli enda bedre. Dette er en ny digital tjeneste som mange vil nyte godt av». Som et resultat av samarbeidet bidro den nye digitale tjenesten til å oppdatere og registrere opplysninger på ett sted, samt distribuere informasjonen til de som trenger opplysningene. (Skaret, 2022). Videre sørget også den nye digitale tjenesten for at det ble slutt på videreføring av det tidligere dobbeltarbeidet, som har resultert i dannelsen av bedre arbeidsmåter i organisasjonen.

3.4 Digital Dialog og Veiledning

Digital dialog og veiledning er en av tjenestene Skatteetaten har utviklet for å forbedre brukeropplevelsen under erklæring av skatteopplysninger. Denne digitale dialogen og veiledning innebærer bl.a. at skattepliktige får ulike merknader og henvendelser i skattemeldingen, der de skal svare på noen spørsmål og blir etterspurt opplysninger. Ifølge et dokument fra Skatteetaten (Skatteetaten, 2017, s. 16) er denne dialogen og veiledningen ønsket for: «å legge til rette for en god digitalisert dialog med skattyter. Ressursinnsatsen dreies mot veiledning for å bidra til korrekt egenfastsetting, fremfor myndighetsfastsetting. Holdningsskapende og forebyggende arbeid skal sikre rett egenfastsetting til rett tid.». I det samme dokumentet hevder også Skatteetaten at: «Gjennom en bevisst strategi og utvikling av elektroniske tjenester, er det nå slik at de færreste reiser til et skattekontor for å få veiledning

om skatt eller avgift. Skattyterne er blitt mer selvhjulpne og har en digital dialog med etaten. Prosessene er forenklet og behovet for fysisk kontakt er redusert». Disse henvendelsene og veiledningen har forbedret innsamling av opplysninger og informasjon av skattepliktige og dermed bidratt at flere pliktige betaler riktig skatt. I en forelesning 03.10.22 med utviklingsdirektør i Skatteetaten, Mona Skaret, den presenterte direktøren at: *«3 prosent flere rapporterer leieinntekter», «19 prosentpoeng flere rapporterer netto inntekt ved utleie» og «66 poengprosent flere legger inn listepriis på bil».* (Skaret, 2022). I tillegg til å bidra til riktig innsamling av skatt, bidrar denne digitale tjenesten, som nevnt i sitatet over, til: *«å gi riktige opplysninger selv under egenfastsetting».* Dette kan være med å styrke Hovedmål 3 til Skatteetaten som handler om tillit fra samfunnet.

4. Sammenhengende tjenester

4.1 Bakgrunn for tjenesten

Digitalisering av samfunnet gir nye muligheter for utveksling av informasjon. Smarttelefoner et resultat av digitalisering, som bidrar til enklere kommunikasjon og tilgjengelighet. Ifølge Statistisk sentralbyrå, er andelen som har egen mobiltelefon mellom 9 og 79 år i 2021 på 98% og andelen som har tilgang på smarttelefon i 2021 på 96%. (SSB, 2021) Mesteparten av mobiltelefonbruken utgjøres på internett, der 86% av tid brukt på smarttelefonen var på internett i 2021. (SSB, 2021) Dette resulterer i et nytt behov for tilgjengelighet og digital innovasjon. Et tiltak Skatteetaten kan iverksette er å lage sammenhengende tjenester for brukeren, slikt at behovet blir tilfredsstillt. Ifølge Digdir beskrives sammenhengende tjenester som: *«... en kjede av tjenester. Hvis tjenestekjeden fremstår sammenhengende for brukeren snakker vi om sammenhengende tjenester».* (Bang, Stedøy, Dørmænen, 2021). Et forslag for å bedre møte kravene om mer sammenhengende tjenester er å skape en egen applikasjon. Tilbudet av en applikasjon vil gjøre Skatteetatens tjenester mer tilgjengelig for enkeltpersoner.

4.2 Funksjoner

Den nåværende nettsiden til Skatteetaten er rettet mot både personer og bedrifter, mens applikasjonen vil kun ha personer som målgruppe. Chatroboten fra den nåværende nettsiden være inkludert i applikasjonen, slik at brukeren på samme måte vil få hjelp dersom det er

ønskelig. Den økte tilgjengeligheten i form av et enkelt språk og effektiv hjelp gjør kommunikasjonen tydeligere. Appen vil fortsatt inneholde Skatteetatens nåværende funksjoner på nettsiden, flyttemelding, separasjon, innkreving av skatt, men oppsettet vil være tilpasset for mobiltelefoner. Når brukeren laster ned appen på mobiltelefonen vil prosessen oppleves som mer effektivt og tilgjengelig, sammenlignet med etatens nettside, der man må få tilgang gjennom en nettleser.

I tillegg til nåværende funksjoner, vil applikasjonen tilby kvartalsjekk og varslinger. Kvartalsjekk er en ny funksjon som vil være i appen, og er en kort opplysningsjekk som skjer hvert kvartal. I opplysningsjekken får brukeren muligheten til å godkjenne at brukerens informasjon er riktig, og dersom det er funnet feil, i likhet med dagens skattemelding, kan man få muligheten til å endre dette. Kvartalsjekken er estimert til å bruke omtrent fem minutter. Siden kvartalsjekken er kort og enkel kan sannsynligheten for at brukeren oppgir opplysninger øke. I nettsiden til Skatteetaten er fristen for å levere skattemelding 30. april, men brukeren får fortsatt mulighet til å se, endre og levere skattemeldingen sin hvis det er noe som må tilføyes. (Skatteetaten, u.å.). Ved å ta i bruk denne nye tjenesten, som sørger for at brukeren får påminnelser hvert kvartal, vil det bli en oftere kontakt mellom bruker og Skatteetaten.

I tillegg til en kvartalssjekk vil den nye applikasjonen ha enda en funksjon, varslinger. Denne nye funksjonen gir deg varsel på forespørsel om opplysninger og oversiktsoppdateringer. For eksempel kan disse varslingene varsle om tidsfrister, eller opplysninger som ikke har blitt oppført. Skattevarslingene vil være mer tilpasset brukeren. Siden applikasjonen tar inn data og personaliserer varslingene, vil effektiviteten være høyere enn dagens tilsendte e-poster. Dersom det forekommer endringer i skattereglene som påvirker skatteoppgjøret til brukeren, vil den nye tjenesten også varsle om dette. Disse varslingene fører til at brukeren blir mer informert om egen økonomi.

4.3 Utfall

Denne applikasjonen vil bidra med å forbedre den digitale dialogen med brukeren og videre forholdet mellom Skatteetaten og samfunnet. Tjenesten vil styrke alle tre hovedmålene til Skatteetaten, presentert i deres årsrapport for 2021. Den nye mobilapplikasjon vil bidra med en mer tilgjengelig tilgang til Skatteetatens tjenester, som styrker Hovedmål 2:

«2) Skatteetaten sikrer brukerne tilgang til registerdata og informasjon med god kvalitet.» (Skatteetaten, 2022, s.7) Denne gjennomgående kontakten med brukere skaper en holdning- og forholdsending til Skatteetaten, som kan føre til økt tillit fra samfunnet og styrker Hovedmål 3: «3) Samfunnet har tillit til Skatteetaten.» (Skatteetaten, 2022, s.7) Sammen med tillit fra samfunnet vil appens funksjoner bidra til mer rett opplysninger fra opplysningspliktige, dette vil bidra til flere skattepliktige med rett skatteoppgjør, som igjen styrker Hovedmål 1: 1) Skatte- og opplysningspliktige etterlever skatte- og avgiftsreglene.» (Skatteetaten, 2022, s.7). Å oppgi opplysninger, skattemelding, til Skatteetaten vil ikke lengre bare være en årlig begivenhet, men en handling gjentatt hvert kvartal. Applikasjonen i sin helhet kan potensielt omgjøre opplysningsplikten til en større og vanligere del av enkeltindividers liv.

5. Veiprising i fremtiden

5.1 Bakgrunn for vurdering

I dagens samfunn er bilavgiftssystemet bygget opp slik at innbyggerne som kjører bensin/dieslbiler betaler veibruksavgift når de fyller på biltanken. Ifølge Statistisk Sentralbyrå har førstegangsregistrerte nullutslippskjøretøy i 2021 hatt en økning på 65% i Norge. (Bråthen, 2022) På grunn det økende antallet nullutslippskjøretøy mister staten inntekter, i tillegg opplever eiere av kjøretøy med forbrenningsmotor at ordningen er urettferdig. Grunnen til dette er at nullutslippskjøretøy ikke er med i dagens ordning hvor man betaler veibruksavgift innbakt i bensin/dieselpriisen. Derfor er ikke dagens bilavgiftssystem helhetlig og bærekraftig for fremtiden. Dette er fordi veibruksavgiften er lite treffsikker og ikke tilpasset dagens og fremtidens veier. (Statens Vegvesen, 2022) Veipringsprosjektet har presentert tre konsepter om hvordan fremtidige veibruksavgifter og bompenger kan se ut. (Statens Vegvesen, 2022) Disse tre konseptene er forslag for å rettferdiggjøre for nullutslippskjøretøy, og kjøretøy med forbrenningsmotor slik at begge kjøretøyene sikrer staten inntekter.

5.2 Forutsetninger

I en rapport av Analyse & Strategi ble det utformet tre forutsetninger for et nytt avgiftssystem, ut ifra tolkning av politisk mulighetsrom og stortingsvedtak. Videre kan disse forutsetningene tas i bruk for å vurdere de tre konseptene presentert av Veiprisingsprosjektet:

«Forutsetning 1: Avgiftssystemet skal kunne skaffe et proveny som tilsvarer dagens bilavgiftsnivå.

Forutsetning 2: Avgiftssystemet skal sikre at vi når Stortingets mål om at alle nye biler i 2025 er nullutslippsbiler.

Forutsetning 3: Avgiftssystemet skal være forutsigbart for bileiere og bilbransjen.»

(Analyse & Strategi, 2018, s. 7).

Forutsetning 1 understreker at det nye avgiftssystemet skal kunne skaffe Norge et proveny som samsvarer med dagens bilavgiftsnivå. Forutsetning 2 handler om at det nye avgiftssystemet er med på å sikre at Stortingets mål, om at alle nye i biler i 2025 er nullutslippsbiler, nås. Siden nullutslippsbiler har fritak fra flere avgifter, er det viktig at det nye avgiftssystemet har tatt for seg tiltak som sørger for at provenyet øker. Forutsetning 3 går ut på at det nye avgiftssystemet skal være mer forutsigbart. Det innebærer at det ikke skjer drastiske endringer, men at det varsles og gjennomføres trinnvis.

5.3 Konsept 1

I Konsept 1 skal kjøretøy med forbrenningsmotor betale veibruksavgift som er innebygd når de fyller bensinen, men i tillegg skal nullutslippskjøretøy betale veibruksavgift avhengig av hvor antall kilometer man har kjørt. Videre skal forbrenningsmotor og nullutslippskjøretøyet betale lik takst og bompenger. Konsept 1 oppfyller Forutsetning 1 og Forutsetning 3, ved at forbrenningsmotor og nullutslippskjøretøy betaler lik veibruksavgift, uavhengig om bilen forurenses, slik tjener staten på begge typer biler. Dessuten samsvarer Konsept 1 med at det skal være forutsigbart for bileiere og bilbransjen. Systemet skal ha en oversikt over antall kilometer en nullutslippskjøretøy, og vil være enkelt å gjennomføre fordi de fleste biler har en indikator som viser antall kilometer kjørt. Konsept 1 sikrer ikke Forutsetning 2 om at: *«alle nye biler i 2025 er nullutslippsbiler»*. (Analyse & Strategi, 2018, s. 7) Dette er på grunn at det ikke har en gevinst for å velge nullutslippsbiler fremfor fossilbiler.

5.4 Konsept 2

Konsept 2 har en soneinndelt veibruksavgift, denne baserer avgiften på utkjørt distanse og ulik sone, bysone og utenfor by. Ekstraavgiften for veibruk innbakt i pumpeprisen på bensin og diesel vil med dette konseptet fases ut, og som en ettervirkning vil pumpeprisen reduseres. Ordninger for bompenger vil fortsette, men satsen for alle kjøretøy, nullutslipp og med fossilt drivstoff, vil være lik. I henhold til de tre forutsetningene utformet av Analyse & Strategi, samsvarer konseptet med Forutsetning 1 og Forutsetning 3. Dette gjør de ved at veibruksavgiften flyttes fra pumpeprisen, og vil være uavhengig av om kjøretøyet kjører på fossilt drivstoff eller ikke. I tillegg økes bompeng-satsen for nullutslipp kjøretøy som i dagens ordning betaler en redusert sum. Som et resultat vil flere fritak fra dagens ordning for nullutslippskjøretøy falle vekk. Denne ordningen vil øke andelen kjøretøy til å betale avgifter og skaffe staten proveny. Dette konseptet introduserer heller ikke altfor mange nye komponenter, som gjør at det kan introduseres trinnvis og da også forhindrer en brå endring for bileiere og bilbransjen. Det eneste forutsetningen Konsept 2 ikke samsvarer med er Forutsetning 2. Dette er fordi prisene er like for alle typer kjøretøy i konseptene og ikke lenger vil gjøre at det alltid er lønnsomt å velge nullutslippbiler i sammenligning med fossilbiler.

5.5 Konsept 3

Konsept 3, «posisjonsbasert veipricing», fokuserer primært på hvor og når man kjører. Kostnadene varierer med ulike typer veier, årstider, kø, trafikkhold osv. Avgiftssystemet vektlegger en større avgifts-kostnad i storby fremfor spredtbygdstrøk, slik at det blir mindre luftforurensning i storbyen. Etter de tre forutsetningene av Analyse & Strategi, oppfylles Forutsetning 1, ved at den innbakte veibruksavgiften i pumpeprisen, utfases. Avgiften er basert på når kjøringen finner sted og hvor. Staten vil kunne hente inn flere inntekter på dette konseptet, siden det ikke skiller mellom forbrenningsmotor eller nullutslippskjøretøy. Konseptet fremmer trafikkflyt, ved at avgiftssystemet øker prisene når kjøringen i rushtiden i en storby, som vil føre til at flere unngår å kjøre i rushtiden. Konseptet samsvarer ikke med Forutsetning 2, der avgiftssystemet vil være krevende å implementere fordi det inneholder for mange komponenter, som i tillegg vil øke kostnadene for drift og utvikling av ordningen til Konsept 3.

5.6 Valg av bilavgiftssystem

Selv om alle tre konsept-forslagene presentert av Veiprisingsprosjektet samsvarer med noen av kravene til forutsetningene, samsvarer ingen av dem Forutsetning 2 om å sikre: «... *Stortingets mål om at alle nye biler i 2025 er nullutslippsbiler.*». (Analyse & Strategi, 2018, s. 7). Et forslag kan være å gjøre endringer eller justeringer på et av konseptene, dette vil da gjelde Konsept 1 og Konsept 2. Konsept 3 blir ekskludert fordi den kun samsvarer med ett av målene, og dermed vil være mer krevende å endre. En endring på både Konsept 1 og Konsept 2, kan være å justere på avgiftssatsen. I stedet for å fjerne alle fritak fra avgifter, kan man derimot heller ha en lavere sats hos nullutslippsbiler. Dette vil stemme overens med Forutsetning 2 der man ønsker: «*at det alltid må lønne seg å velge nullutslippsbiler sammenlignet med fossilbiler, men ikke at nullutslippsbiler skal være fritatt for avgifter som for eksempel køavgifter.*» (Analyse & Strategi, 2018, s. 7) Nullutslippsbilene vil ikke lenger motta fritak fra avgifter som i dagens ordning, men ha en redusert sats slik at det fortsatt er mer lønnsomt å kjøre nullutslippsbil. Dermed kan Konsept 1 og Konsept 2 samsvare med alle tre forutsetningene. Videre for å styrke Forutsetning 2, kan man velge Konsept 2 over Konsept 1. Dette er fordi det også begrenses omfang av lokal luftforurensing i Konsept 2. Dette oppnås gjennom å ha forskjellige satser for landsbygd og tettsted, og med lavere satser for nullutslippsbiler vil det være mer fordelaktig å kjøre nullutslippsbiler i f.eks. Byen. Ifølge forutsetningene presenter av Analyse & Strategi, vil Konsept 2 være mest egnet til å være det nye bilavgiftssystemet og sikre staten inntekter. En viktig fremhevning i forslagene om løsningen for veibruksavgift for nullutslippsbiler, er at alle tre konseptene krever innsamling av informasjon om distanse kjørt. Dette kan bli en utfordring siden det krever tillit fra samfunnet om rett og trygg behandling av informasjon, og at informasjonen som lagres ikke kan misbrukes til å unnlate betaling av avgifter eller brudd på personvern og overvåking.

Referanseliste:

- Bang, H., Stedøy, H.A. & Dørmænen, S.B. (2021) *Vi må snakke det samme språket i sammenhengende tjenester!* Tilgjengelig fra: <https://www.digdir.no/sammenhengende-tjenester/vi-ma-snakke-det-samme-spraket-i-sammenhengende-tjenester/2614> (Hentet: 09.11.2022)
- Bråthen, H. (2022) *To av tre nye personbiler er elbiler.* Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/transport-og-reiseliv/landtransport/statistikk/bilparken/artikler/to-av-tre-nye-personbiler-er-elbiler> (Hentet: 08.11.2022)
- EY (2022) *Nå eier en av to nordmenn krypto.* Tilgjengelig fra: https://www.ey.com/no_no/news/2022/03/na-eier-en-av-ti-nordmenn-krypto Hentet (09.11.2022)
- Jordheim, H.M. (2022) *Skatteetaten rustet opp jakten på kryptoeiere: - Tror mange tar det som en utfordring.* Tilgjengelig fra: <https://e24.no/boers-og-finans/i/pWxmJE/skatteetaten-ruster-opp-jakten-paa-kryptoeiere-tror-mange-tar-det-som-en-utfordring> (Hentet: 09.11.2022)
- Jacobsen & Thorsvik (2022) *Hvordan organisasjoner fungerer.* 5. utg. Oslo: Fagbokforlaget
- Mehammer, B.S., Andreassen, G.L. & Håland, M. (2018) *Veipricing: Smart og rettferdig.* Oslo: Analyse & Strategi
- Osmundsen, K., Iden, J. & Bygstad, B. Hva er digitalisering, digital innovasjon og digital transformasjon? (2018). Dokument presentert på NOKOBIT 2018, Svalbard, 18-20 Sept. NOKOBIT, vol. 26, no. 1, Bibsys Open Journal Systems, ISSN 1894-7719.
- Skaret, M. (2022). 2022 -10-02: Foredrag av Mona Skaret, Utviklingsdirektør i Skatteetaten, om innovasjon og digital transformasjon i skatteetaten.
- Skatteetaten (2017) *Ny organisering av Skatteetaten.* Oslo: Skatteetaten
- Skatteetaten (2017) *Overordnet organisering av Skatteetaten.* Oslo: Skatteetaten
- Skatteetaten (2019) *Skatteetaten og Posten gjør det enklere å melde flytting.* Tilgjengelig fra: <https://www.skatteetaten.no/presse/nyhetsrommet/skatteetaten-og-posten-gjor-det-enklere-a-melde-flytting/> (Hentet: 09.11.2022)
- Skatteetaten (2022). *Årsrapport for Skatteetaten.* Oslo: Skatteetaten
- Skatteetaten (u.å.) *De fleste for den nye skattemeldingen.* Tilgjengelig fra: <https://www.skatteetaten.no/person/skatt/skattemelding/skattemelding-for-person/ny-skattemelding/> (Hentet: 09.11.2022)

Skatteetaten (u.å.) *Hva er skattemelding*. Tilgjengelig fra:

<https://www.skatteetaten.no/person/utenlandsk/skal-du-arbeide-i-norge/skattemeldingen/hva-er/> Hentet (09.11.2022)

Skatteetaten (u.å.) *Ny skattemelding for næringsdrivende*. Tilgjengelig fra:

<https://www.skatteetaten.no/bedrift-og-organisasjon/skatt/skattemelding-naringsdrivende/ny-skattemelding/> (Hentet: 09.11.2022)

Skatteetaten (u.å.) *Salg av virtuell valuta*. Tilgjengelig fra:

<https://www.skatteetaten.no/person/skatt/hjelp-til-riktig-skatt/aksjer-og-verdipapirer/om/virtuell-valuta/salg/> (Hentet: 09.11.2022)

Skatteetaten (u.å.) *Se, endre eller levere skattemelding*. Tilgjengelig fra:

<https://www.skatteetaten.no/person/skatt/skattemelding/skattemelding-for-person/> (Hentet: 09.11.2022)

Øverby, H. (2021) *Kryptovaluta*. Tilgjengelig fra: <https://snl.no/kryptovaluta> (Hentet: 09.11.2022)

Statens Vegvesen (2022) *Utredning om veibruksavgift og bompenger. Om prosjektet*.

Tilgjengelig fra: <https://www.vegvesen.no/fag/trafikk/utredning-om-veibruksavgift-og-bompenger/om-prosjektet/> (Hentet: 09.11.2022)

Statistisk sentralbyrå (2021) *Internett og mobiltelefon*. Tilgjengelig fra:

<https://www.ssb.no/teknologi-og-innovasjon/faktaside/internett-og-mobil> (Hentet: 09.11.2022)

Statens Vegvesen (2022) *Veibruksavgift og bompenger: tre forslag vurderes*. Tilgjengelig fra:

<https://www.vegvesen.no/fag/trafikk/utredning-om-veibruksavgift-og-bompenger/aktuelt/tre-forslag-vurderes/> (Hentet: 09.11.2022)